

vidosav stevanović

LAOKONSKI GRČ SLOBODANA RAKITIĆA

Između samoće i smrti, između zanosa i tuposti, između visokog i niskog, između večnosti i ništavila — treba izabrati samoga sebe i svoju vokaciju, svoju ličnost.

Dubina jedne ličnosti mora da se meri samo neobičnošću i snagom Bole, izuzetnošću patnje, posebnošću tragedije. Verovatno da niko ne sme i ne može da bude tumač kolektivnih simbola — sem slepih pevača u vreme narodnih buna. Ličnosti, samostalna sunca u praznom prostoru, jesu ono što nam je potrebno danas, u vreme opšte gluposti, straha i neizmernog duhovnog jada. Bez njih smo još uvek krdo nečiste stoke koja balega na svoje tragove.

Prošlo je doba velikih stilova. Odavno su izumrli nepoznati majstori koji su svoj dar i svoju skrušenost prilagali na oltar Vrhovnom Biću, Bogu. Jedan snažni Anonim opravdavao je svojom pojavom stotine mazala i škrabala. Međutim, danas je umetnost nepregledna i besmislena zbrka ličnih stilova, košmar estetika, galimatijas teorija i teorijica. Izgubilo se Vrhunsko Merilo ovaploćeno u jednom Simbolu. Mirijade bezvrednih ne nalaze svoj spas u jednom geniju.

Šta se događa sa Izuzetnim?

Rođen pod jalovom i suvom zvezdom samoće, on trpi beskrajna poniženja od strane bezličnih ništarija. Odrastao u strašnoj izolovanosti svoga proklevenoga dara, on je prepušten svojoj tuži, svojoj kazni. Hoteći da bude iznad, daleko od masovnog idiotizma velikih gradova i tehnokratske civilizacije, on se obraća skoro sasvim zaboravljenoj i magijskoj snazi govora, spasiteljskoj muci maternje melodije, čistom čaru jezika. Budući sasvim svoj i naročit, on postaje zatvoren kao vatra u središtu Zemlje, nečujan za gluve uši zdravih i razumnih, nevidljiv kao zagrobna avetinja. Apolutnost poriva vodi ga u hermetizam forme i jezika, iz koje nema bekstva ni izlaza. Sav u grču i naporu da domaši vrhunec, on postaje težak i zaboravlja laki korak bezbrižnoga Čovečanstva. Kad ostvari svoju vokaciju, on je sam i prepušten gorkoj i gardoj izvesnosti svoje Smrti.

Pesnik Slobodan Rakitić jeste sve to: izuzetno čist i jasan dar, neobična hrabrost da se istraje u traganju za maternjom melodijom, skoro apolutna usamljenost u ispitivanju svih dimenzija ljudske kazne i ljudskoga poraza. Ponekad, on je i nešto više: čovek na granici boljeg i ljubavnijeg sveta. Ponekad, on je žrtva svoje jedinstvenosti. On je ličnost.

Njegov laokonski grč još traje, i mi verujemo.

LAUDA

LAUDA

I postah namah tvoja sena.
Privida mi se dan milosti,
Krilali zmaj, na tragu plena,
Nebeski dvori u svetlosti
I dom budući — vasseljena.
Ni andeo da grehe prosti,
Stiša mi telo, zanos zveri,
Zla krv kada mi zatrepéri.

Svud pakao i večna tmica,
Pih penu što se vazda sliva
I sviće ponad zlih litica.
Kraj mene trepti nežna iva,
Nad vrelom bleđa čarobnica.
Bože, šta jeste, a šta snivam
Na javi, sred božanskog mesta,
Gde ko pram dima lik mi nesta.

Gle, duga ponad mlečnih šuma,
Zlato i pena, dim i mramor,
I senka moja nasred druma,
Nad jezerima — čardak i dvor.
Al nasta ponoć moga uma!
Tu grešniji od svih bivam stvor,
A kad me tače tvoja ruka,
Postah sen seni, i zvuk zvuka.

I vidim, kako će se zbiti,
Da ništa nam boljku ne leži.
U snu mi zasja vrh skroviti
I sudba — prelja bezumnih reči,
Preslica kobi tajnih niti,
I andeo, pred kojim klečim.
Nada mnom — zvezde osione,
I hladni vetri vasiona!

Pre bejah java nedolična!
O, ranog vetra laki dasi,
Trepti, nad svetlom, nepomična,
Zadrnja zvezda što nebo krasí.
Mome proklestvu vazda vična,
Prividaš mi se zlatnih vlasi.
Bivam seme skrito sred ploda,
Čas bivam zemlja, a čas voda.

Kada me gorski ruj ozari,
Nema me, samo trepet zvuka
Zadrhti, ko napev prastari.
Prelete nebom viša ruka
I nasta vreme rajskih čari.
Al, bi noć plača, noć jauka,
Svud lelek dece, i staraca,
Žena, božjaka i mudraca.

U mom sluhu trepti jasika
I hučno more već se peni.
Vidim ti sjaj proročkog lika
I prosuto seme na steni.
Dok pijem dah ti sa jezika,
Sja svemir u mutnoj mi zeni.
Vrh uma gori tamna plaveš,
Bog, telo i duh, i svet i svet.

Zar smrću da mi minu časi,
Pjan zaslah ispod mlečna brega.
Odnekuđ, s neba, laki dasi
Božanskog vetra, bela nega
Ruke tvoje što žar mi gasi
I sja, ko sedel čista snega.
Ja bih u tebi da počivam,
U tebi večito da snivam!

Da nikad drugi dan ne svane
I da noć tvoja dom mi bude,
Da ne osećam svoje rane,
I budem poput božje lude!
Ne žudim više vočke rane,
Proročku vodu, ni lek rude,
U tebi — kobna ruka smrti
Blagost s mog lica neće stiti.

slobodan rakitić

Ti, dyor i moja vasseljena,
Hram u kom oblik mi se svio.
Prože me blagost tvojih zena,
U tebi večni sam embrio,
U tebi postah živa pena.
Sav zanos tu se namah slio,
Sred tmine, gde sam zanel pao,
I krv ti, ne vazduh, udisao!

Svud srdžba noći i nebasa
I jarost nekog zlog demona,
Zloslutne čini — znak udesa,
I podivljala vasiona!
Čuh, s kostiju vetar stresa
Trulež i prah, i, opet, zvona,
Ponoć tela, i ponoć uma,
I beskonačna tamna šuma!

I vidim, zlatni čun već plovi
Plavetnim svodom tvoga hrama,
I vidim, vitki labudovi
Snafre na rajske obalama!
Ko de te ti me, gospo, povi.
Tače me tajna belog plama
Kojim duh mi se u tebi hrani
Ko vočka na nebeskoj grani.

DODIR

S kakvih to struna dopire zvuk,
I ko nas budi? Nad mlečnom šumom
Zviždi vetar, sa zvezda, i umom!
Sred gaja lovac zafeže luk!

Sa visoravni glasnu se čuk,
Nomadsko pleme minu drumom.
I čuh, kako nad svežim humom,
U tajnoj noći zavija vuk.

Žiška ludila, dok grem kroz ad;
Bivam gorčina, i bivam slad,
I bivam prazno seme ploda!

Kad devu takoh, strela me zgodi,
Sen mi, pružena po tamnoj vodi,
Zadrhta ko zvezda preko svoda.

VEĆ SUTRA

Već sutra me neće biti
Ovde, gde sada jesam,
Neprimetno ću se sliti
U kap dalekih nebasa.

I nikada, nikada više
Kroz isti ovaj predeo.
Trag će isprati kiše,
I život mi, neveseo.

Al dušu nam ne zgađe
Ni usana slatki plamen.
A vreme, veje li, veje,
I sve je samo — sen!

A ti, sa mojim vekom,
Prekrasna moja žena,
Bdiš, nad nebeskom rekam,
Sama, il s mojom senom.

I čekaš, da se slijem
U jedinstveni ti san,
Na grani dok plod zrije,
I šušti modri lan.

I ptica u čistini,
I nežna belogorica,
I noć tajnih čini —
Sve odraz tvog je lica.

Iz prikrajka me vrebao
I pastir sa strelom.
Oh, zasut penom neba
Na žalu paklenom.

Onesvešćen sam pao,
U gori, kraj čista vrela.
Da živim, nisam znao,
Ni smrt me nije htela!

Već sutra neću biti
Ovde, gde sada jesam,
Neprimetno ću se sliti
U zadnju kap nebesa.

SPOKOJAN PLAMEN, SAN I SEN

Spokojan plamen, san i sen
Zvezde, zveri, skok na plen
Sustalog srca, i sav plod zbran
U korpe lake! I bi dan!

Al ti kad sinu, usnih sklad
Dana i noći, pelen i slad,
Nad jezerima izvijen čun,
U ruci device — kondir pun.

Zadrhta i dašak preko vrta,
Pre same smrti bivam mrtav,
Sleteo s neba andeo snen
Tače me, i ja postah sen.

Još samo svetli tvoja ruka,
Taj pokret duše, poput zvuka,
I klekoh, kad ti videh trag,
Nežna stopala, i zlatni prag.

Nenadno mi se u oči sli
Sva blagost tvoja što se svi
Okolo mene. I opet — dan,
I život ran, i život znan!

PLOVIDBA

Galija naša gde će stati,
Sred kakva tajna pristaništa,
Zar ne očekuje nas nigde ništa
Iza tog mora što se zlati?

Nad nama pustoš, galebovi,
Prozirna pena večne plaveti,
Al, svakoga nam trenu preti
Ta senka što za nama plovi.

Odnekud, s obale, miris paprati,
Odnekud, nad morem, pesma dečija,
Al, svakog trenu nestvarnija
Biva ta senka što nas prati.

Talasa hučnih čisto inje,
I penu morsk, i prah nebesa,
I sen aveli s ruku sresam
I treptim, ko drvo sred pustinje.

Ne znam ko je nestvarniji,
Ta senka, il mi — na palubi?
Osećam kako te stalno gubim —
Na vodi da i osta trag ičiji?

Ni vreme da se jednom stišal
Slutim s daleke visoravni
Zaboravljeni miris davni,
Nežnu mahovinu i svetli lišaj.

Odasvud kob: to talas vapi!
Gde bejah, gospode, pre rođenja?
Dok ovde mi se i oblik menja,
Ja bivam kap u jednoj kâpi.

Galija naša gde će stati,
Sred kakva tajna pristaništa,
Zar ne očekuje nas nigde ništa
Iza tog mora što se zlati?

BELA UTOPLJENICA

Zasjaš, zasjaš, o, čari,
Ti, bela, o, ti, mlečna,
Ti, koja mi dušu zariš,
O, priviđenje, sa dna rečna!

Patnja naša zar je mera
Večnoga ovog nedodira?
Čuh, u dvoru od mermere,
Poludeli svirač svira.

Da i zvuk nas te frule združi,
I van nas da i išta biva,
I šta u divnom skladu drži
Tvoj duh, pun tajnih poriva?

Već sklapaju mi se i oči,
I duša, pred paklom, trne.
Ko zlatno vrel, s neba se toči
Blažena svetlosti srme.

Kad zastah sred pustinje,
Snih blagost modrog luga.
Šta duh mi to raspinja
Sa severa, i sa juga?

Pod vodom, ti nepokretna,
O, sestro paklenih noći,
Ljiljani, alge, deca setna,
I smrt, što neće proći.

Tvoj veo videh, lelujavi,
I usne ti — sjaj koral, A
glas moj, dok te slavi,
Drhti, ponad obala.

I zanet čarom tvojih vlasi,
Pred novim domom bdim,
Al zalud, i moj se život gasi,
I biva, prah, i dim.

I, kao što na vetru treperi,
List lanki, prah s visine,
Bivam ti sličan, nežne kćeri.
Bivam to lice — praznine.

Zasjaš, zasjaš, o, čari,
Ti, bela, o, ti, mlečna,
Ti, koja mi leći zariš,
O, priviđenje, sa dna rečna!

KAD MINE I OVAJ ČAS

Kad mine i ovaj čas,
Da i išta nas drugo čeka,
I da i ću izdaleka
Ćuti bar tvoj glas?

I slutim šta se zbiva
U hladnoj vaseljeni,
Al ne znam šta to u meni
Tajno počiva?

Kad i ovaj tren mine,
Iz beskonačne daljine
Zasjaćeš bledolika.

I tad će da mi se javi
Kroz prostor treperavi
Večnost ko znana slika.